

KRZYSZTOF KALKA

**TEORIA OBECNOŚCI
W TRADYCYJ NEOPLATOŃSKIEJ
I TOMISTYCZNEJ**

* * *

**THEORY OF PRESENCE
IN THE NEOPLATONIC
AND THOMISTIC TRADITION**

PIŁA 2017

Rada wydawnicza:

*Donat Mierzejewski (przewodniczący), Joanna Kryza (sekretarz),
Ryszard Bania, Feliks Jaroszyk, Andrzej Kraczkowski, Jan Polcyn,
Zbigniew Popławski, Sylwester Sieradzki, Henryk Tylicki*

Recenzenci:

*Prof. dr hab. Andrzej M. de Tchorzewski
Prof. dr hab. Włodzimierz Tyburski*

Korekta

Olga Słabuszewska

Projekt okładki

Eugeniusz Waloch

Foto na okładce

Internet

© Copyright by Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. Stanisława Staszica w Pile

Sto osiemdziesiąta czwarta publikacja
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Stanisława Staszica w Pile

Piła 2017

ISBN 978-83-62617-77-7

Przygotowanie i druk
KUNKE Poligrafia, Inowrocław

SPIS TREŚCI

Wstęp	13
Wprowadzenie	
Współczesna kultura europejska – spadkobiercy średniowiecznej tradycji filozoficznej	23
Część pierwsza	
Człowiek i relacje poznania	29
1. Uznanie człowieka za przedmiot w myśli Pseudo-Dionizego (Ślady antropologii filozoficznej w „Imionach Bożych” Pseudo-Dionizego)	29
2. Struktura ontyczna relacji poznawczych w tekstach Tomasa z Akwinu	35
3. Teoria obecności w filozofii Tomasa z Akwinu	36
Część druga	
Teoria obecności w tekstach Pseudo-Dionizego	43
4. Teoria obecności w „Imionach Boskich” Pseudo-Dionizego	43
1) Niepoznawalność Boga i Opatrzność Boska	43
2) Imię Boga: dobroć	47
3) Imiona Boże	55
a) Imię Bytu	57
b) Imię Życia	58
c) Imię Mądrości	60
d) Imię Mocy	64
e) Imiona Wielki i Mały	64
f) Ten Sam i Odmienny	65
g) Imię Pokój	69
5. Wniosek: Teoria Obecności	71
1) Bóg: Istnienie czy obecność	71

2) Trójca: Osoba i relacja	72
3) Imiona boskie	73
6. Teoria obecności w „Hierarchii Kościelnej Pseudo-Dionizego ...	75
1) Struktura hierarchii kościelnej	76
a) Różnica między hierarchią niebiańską a hierarchią kościelną	76
b) Porządki hierarchii kościelnej	79
2) Nauka i działania hierarchiczne	86
3) Sakrament zjednoczenia. Niektóre aspekty teorii obecności	90
a) Sakrament chrztu	91
b) Sakrament komunii	93
c) Sakrament oleju	95
d) Sakrament święceń kapłańskich	95
e) Sakrament święceń zakonnych	96
f) Sakrament pogrzebu	96
7. Teoria obecności w „Hierarchii Niebiańskiej” Pseudo-Dionizego	98
1) Struktura i hierarchia	98
2) Duchowa aktywność hierarchii niebiańskiej	104
a) Podmiot działalności duchowej	104
b) Kres działania duchowego	105
c) Przedmiot aktywności duchowej	108
3) Bliskość hierarchiczna	110
4) Metafory obecności	113
8. Rzeczywistość obecnościowa w „Teologii mistycznej” Pseudo-Dionizego	117

Część trzecia

Osoba w tekstach św. Tomasza z Akwinu	125
9. Definicja osoby u Tomasza z Akwinu	125
1) Erudycja filozoficzna Tomasza z Akwinu	125
a) Boecjusz	126
b) Gilbert de la Porrée	133
c) Ryszard od Świętego Wiktora	136
d) Definicja nauczycieli (dei magister)	140
10. Definicja osoby w traktacie o „Trójcy” Tomasza z Akwinu ...	142
1) Język Tomasza z Akwinu	143
a) Substancja	143

b) Samotność	145
c) Hipostaza	145
d) <i>Res nature</i>	146
2) Definicje	147
a) Substancja indywidualna	147
b) Substancja jednostkowa o naturze racjonalnej	149
c) Uwagi na temat definicji osoby u Tomasza z Akwinu ..	152
3) Natura racjonalna czy samoistność intelektualna?	152
4) Substancja indywidualna czy nieprzekazywalny istniejący?	155

Część czwarta

Rozumienie relacji wg św. Tomasza z Akwinu

11. Metafizyczna struktura u Tomasza z Akwinu	157
1) Relacja sama w sobie	157
2) Relacja przez istotę i relacja przez nazwę	158
3) Relacja realna i relacja rozumowa	160
4) Relacja transcendentalna i relacja kategorialna	167
5) Relacje egzystencjalne	169
6) Relacje istotowe	175
7) Relacje i odmiany miłości	176
8) Relacje w ujęciu filozoficznym	180
a) Relacja miłości	180
b) Relacja osobowa wiary	185
c) Relacja nadziei	189
9) Relacje w ujęciu teologicznym	196
a) Relacja miłości	196
b) Relacja wiary	203
c) Relacja nadziei	209

Część piąta

Współczesna filozofia spotkania

Zakończenie

Indeks nazwisk

Bibliografia

Wykaz skrótów

TABLE OF CONTENTS

Prologue	13
Introduction	
Contemporary European culture as the successor to medieval philosophical tradition	23
Part One	
Human and relation of meeting	29
1. Human as the subject in the thoughts of Pseudo-Dionysius (traces of philosophical anthropology in „Divine Names”)	29
2. Structure of ontic relations of meeting in Thomas Aquinas texts	35
3. Theory of presence in Thomas Aquinas philosophy	36
Part Two	
Theory of presence in Pseudo-Dionysius works	43
4. Theory of presence in „Divine Names” by Pseudo-Dionysius ...	43
1) Incognizability of God and Divine Providence	43
2) Name of God: Goodness	47
3) Divine Names	55
a) Concerning Being	57
b) Concerning Life	58
c) Concerning Wisdom	60
d) Concerning Power	64
e) Concerning Great and Small	64
f) The Same and Different	65
g) Concerning Peace	69
5. Conclusion: Theory of Presence	71
1) God: Being or presence	71

2) Trinity: Person and relation	72
3) Divine Names	73
6. Theory of presence in „Ecclesiastical Hierarchy” by Pseudo-Dionysius	75
1) Structure of ecclesiastical hierarchy	76
a) Difference between celestial hierarchy and ecclesiastical hierarchy	76
b) Order of ecclesiastical hierarchy	79
2) Study and hierarchical actions	86
3) Sacrament of unity. Selected aspects of theory of presence	90
a) Sacrament of Baptism	91
b) Sacrament of Communion	93
c) Sacrament of the Rite of Ointment	95
d) Sacrament of Consecration of priests	95
e) Sacrament of Consecration of monks	96
f) Sacrament of Funeral Rites	96
7. Theory of presence in „Celestial Hierarchy” by Pseudo-Dionysius	98
1) Structure and hierarchy	98
2) Spiritual activity of celestial hierarchy	104
a) Subject of spiritual activity.	104
b) End of spiritual activity	105
c) Object of spiritual activity	108
3) Hierarchical proximity.	110
4) Metaphors of presence.	113
8. Reality of presence in „Mystical Theology” by Pseudo-Dionysius	117
 Part Three	
Person in St Thomas Aquinas texts	125
9. Definition of person in Thomas Aquinas	125
1) Philosophical erudition of Thomas Aquinas	125
a) Boethius	126
b) Gilbert de la Porree	133
c) Richard of St Victor	136
d) definition of teachers (dei magistic)	140
10. Definition of person in „Holy Trinity” by Thomas Aquinas . . .	142
1) Language of St Thomas Aquinas	143

a) Substance	143
b) Loneliness	145
c) Hypostasis	145
d) <i>Res nature</i>	146
2) Definitions	147
a) Individual substance	147
b) Individual substance of rational nature	149
c) Remarks on definition of person in Thomas Aquinas	152
3) Rational nature or intellectual selfexistence?	152
4) Individual substance or nontransmissible existing?	155

Part Four

Understanding relation according to St Thomas Aquinas	157
11. Metaphysical structure in Thomas Aquinas	157
1) Relation in itself	157
2) Relation through being	158
3) Real relation and reason relation	160
4) Transcendental relation and categorial relation	167
5) Existential relations	169
6) Being relations	175
7) Relations and types of love	176
8) Philosophical personal relations	180
a) Relation of love	180
b) Relation of faith	185
c) Relation of hope	189
9) Theological personal relations	196
a) Relation of love	196
b) Relation of faith	203
c) Relation of hope	209

Part Five

Contemporary philosophy of meeting	215
Epilogue	243
Index of names	247
Bibliography	249
Index of abbreviations	257
Summary	259